

Naam evaluatie	VLIZ vzw
Volledige naam	Evaluatie Vlaams Instituut voor de Zee
Aanleiding evaluatie	<p>De beheersovereenkomst d.d. 25.04.2005 tussen de Vlaamse overheid, de provincie West-Vlaanderen en het VLIZ stelt in artikel 10 dat:</p> <p>"De investering van de Vlaamse overheid in het VLIZ zal ten gronde worden geëvalueerd op basis van de realisatie van de doelstellingen uit de beheersovereenkomst en de baten die dit voor Vlaanderen heeft opgeleverd. Het resultaat van deze evaluatie zal bepalend zijn voor de voorwaarden van een nieuwe beheersovereenkomst tussen het VLIZ, de Vlaamse overheid en de provincie West-Vlaanderen.</p> <p>De institutionele evaluatie wordt door de Vlaamse overheid georganiseerd in de eerste helft van 2009 en heeft betrekking op de realisaties van het VLIZ in de periode 2005-2008. De Vlaamse overheid zal daartoe de gepaste evaluatieorganen aanstellen die over de expertise beschikken om de activiteiten, resultaten en het potentieel van het VLIZ vakkundig te kunnen beoordelen. De evaluatieprocedure omvat onder meer een peer review en een benchmarking met andere vergelijkbare initiatieven. Ook de jaarlijkse evolutie van de performantie-indicatoren (kwantitatief en kwalitatief), de mate van externe fondsenwerving en de concrete invulling van de met binnen- en buitenlandse instellingen afgesloten samenwerkingsovereenkomsten vormen belangrijke evaluatiecriteria. De jaarverslagen zullen integraal deel uitmaken van de evaluatie en zullen ter beschikking gesteld worden van de evaluatieorganen aangesteld door de Vlaamse overheid. Het resultaat van de institutionele evaluatie zal bekend worden gemaakt in de loop van 2009. De hernieuwing van de beheersovereenkomst zal worden afgerond voor het einde van 2009."</p> <p>In het addendum 2 aan de beheersovereenkomst (zie hoger), werd (cf. art. 8 van het addendum) aan artikel 10 van de beheersovereenkomst volgende paragraaf toegevoegd:</p> <p>"Om na te gaan of de activiteiten die VLIZ organiseert ook effectief het grote publiek en de jongeren aanspreken, alsook om de tevredenheid over de werking van het VLIZ na te gaan, wordt in 2009 een enquête gehouden. Een model van enquête wordt opgesteld in samenspraak met het departement Economie, Wetenschap en Innovatie en gefinaliseerd tegen 31/10/2008."</p>
Beleidscontext algemeen	<p>Binnen het globale wetenschaps- en technologiebeleid kadert het VLIZ kadert zowel binnen de beleidslijn rond het versterken van de onderzoeksinfrastructuur als binnen de multilaterale samenwerking. Inderdaad, het VLIZ fungeert als informatie- en coördinatieplatform voor het zeewetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen en verzorgt in die functie niet alleen een marien datacentrum, maar biedt het ook logistieke ondersteuning aan onderzoeksactiviteiten. Het VLIZ heeft zelf geen onderzoeksmandaat, maar treedt op als facilitator en ondersteuner van de mariene onderzoeksgemeenschap van Vlaanderen.</p> <p>Binnen de multilaterale context huisvest het VLIZ het IODE-projectkantoor van Unesco. (IODE = International Ocean Data and Information Exchange).</p>

Beleidscontext evolutie

Met het VLIZ sluiten de Vlaamse overheid en de provincie West-Vlaanderen periodiek beheersovereenkomsten af. Een eerste beheersovereenkomst bestreek de periode 1999-2004 en de beheersovereenkomst d.d. 25.04.2005 heeft betrekking op de periode 2005-2009.

In de beheersovereenkomst 2005-2009 worden o.a. bepaald: de strategische doelstellingen die het VLIZ heeft, de activiteiten die het VLIZ prioritair dient te ondernemen om de strategische doelstellingen te realiseren en de uitgangspunten die het VLIZ in dit verband dient te hanteren, de (jaarlijkse) opvolging van de overeenkomst a.d.h.v. performantie-indicatoren, omvang en bestemming van de subsidies die (jaarlijks) aan het VLIZ ter beschikking worden gesteld en modaliteiten voor de aanvraag en aanwending van de ter beschikking gestelde middelen. Naast eerder vermelde doelstellingen en activiteiten moet het VLIZ ook instaan voor de huisvesting en ondersteuning van het IODE Project Office van de Intergouvernementele Oceanografische Commissie (IOC) van Unesco.

De strategische doelstellingen opgenomen in de lopende beheersovereenkomst, zijn identiek met het doel van de vereniging zoals beschreven in haar statuten.

Sinds de start van de beheersovereenkomst 2005-2009, werden aan de beheersovereenkomst drie addenda toegevoegd. Deze hebben betrekking op het beheer en de opvolging van het secretariaat van de ESF Marine board, de inschakeling van het VLIZ in het actieplan Wetenschapscommunicatie en de investeringen in een nieuwe locatie en in de uitrusting van het nieuwe onderzoeksschip Simon Stevin.

In het addendum met betrekking tot de inschakeling van het VLIZ in het actieplan Wetenschapscommunicatie, werden een aantal basisdoelstellingen binnen het luik wetenschapspopularisering van het VLIZ opgenomen en toegevoegd als artikel 3bis aan de beheersovereenkomst.

De werking van het VLIZ werd een eerste keer geëvalueerd eind 2003-begin 2004. Deze evaluatie had betrekking op de periode 1999-2003 en kaderde in de eerste beheersovereenkomst.

De belangrijkste conclusie van deze evaluatie is dat het VLIZ zich in de eerste paar jaar van haar bestaan sterk heeft ontwikkeld. In korte tijd werd een organisatie neergezet die door de Vlaamse onderzoekswereld zeer goed gewaardeerd werd. Onderdeel van de organisatie vormt het Vlaamse Marien Datacentrum dat in deze korte tijd een zeer goede internationale reputatie heeft opgebouwd. Verder werden een aantal aanbevelingen geformuleerd, o.m. betreffende de het vervangen van de Zeeleeuw door ander onderzoeksschip en dit o.a. om kosten te besparen en omdat de Zeeleeuw ook te groot is, het mogelijk verbreden van de werking van het VLIZ te verbreden, waarbij aangegeven wordt dat op het terrein van vulgarisatie de grootste mogelijkheid ligt voor verdere ontwikkeling.

Op basis van de evaluatie werd een nieuwe beheersovereenkomst opgesteld die werd afgesloten op 25 april 2005.

In de beleidsnota en -brieven van de legislatuur 2004-2009, komt het VLIZ slechts in beperkte mate aan bod. De vermeldingen hebben vooral te maken met op stapel staande aanvullingen op de werking van het VLIZ.

In de beleidsbrief 2008 bijvoorbeeld wordt aangekondigd dat het VLIZ over een nieuw onderzoeksschip "Simon Stevin" zal kunnen beschikken en dit ter vervanging van de "Zeeleeuw". Dit laatste onderzoeksschip is immers aan het eind van zijn levensduur gekomen.

Te verwachten evoluties

Medio 2009 is er weinig zicht op de evolutie in de beleidscontext, aangezien het einde van de legislatuur nadert. Wellicht zal het beleid t.a.v. het VLIZ in de nabije toekomst niet ingrijpend veranderen naar de Vlaamse context en actoren toe. Wel kan verwacht worden dat de op til zijnde evaluatie een invloed zal hebben op de invulling van de nieuwe beheersovereenkomst en bijgevolg ook op de beleidsvoering. Hierbij zullen zeker de nieuwe ontwikkelingen binnen de Europese context in rekening gebracht moeten worden. Het VLIZ kan, gezien haar inbedding in een aantal Europese netwerken, een belangrijk platform worden voor het onderbouwen van een Europees Maritiem beleid, met een specifieke focus op mariene wetenschappen. Met het VLIZ beschikt Vlaanderen ook over de mogelijkheid om een actieve rol te spelen in de ontwikkeling van Europese onderzoeksinfrastructuren (e.g. Lifewatch, ICOS,..) en het uitwerken van 'Joint Programming' met betrekking tot zeeonderzoek.

Beoogde doelstellingen

De doelstelling van de evaluatie in de meest enge zin, is aangegeven in de beheersovereenkomst zelf en is als volgt geformuleerd: "De investering van de Vlaamse overheid in het VLIZ zal ten gronde worden geëvalueerd op basis van de realisatie van de doelstellingen uit de beheersovereenkomst en de baten die dit voor Vlaanderen heeft opgeleverd."

De doelstellingen en opdrachten van het VLIZ zijn tijdens de loop van de beheersovereenkomst echter ook uitgebreid, waardoor de evaluatie vanzelf ook ruimer dient te worden opgevat. Bovendien dienen de doelstellingen, activiteiten en taken van het VLIZ ook bekeken te worden in functie van de eerder geschetste beleidscontext. Aldus zal niet alleen *sensu stricto* worden nagegaan of het VLIZ de beheersovereenkomst (en alle addenda) naar behoren heeft ingevuld en uitgevoerd, maar ook op welke wijze zij heeft gefunctioneerd in het ruimere beleidskader maar ook heeft ingespeeld op kansen en bedreigingen.

Als resultaten van de evaluatie worden minstens verwacht:

- Analyse van de wijze waarop het VLIZ haar missie, doelstellingen, opdrachten heeft vervuld in zowel de context van de beheersovereenkomst zelf als in functie van het ruime beleidskader. Dit omvat zowel een inhoudelijke analyse (m.i.v. het wetenschappelijke luik), een organisatorische analyse als een financiële analyse.
- Analyse van de missie en activiteiten van het VLIZ rekening houdend met de beleidsdoelstellingen en -context en met het beleidsveld.
- Analyse van de impact van (de activiteiten van) het VLIZ (benchmark met andere soortgelijke organisaties/initiatieven/acties) en analyse van de resultaten die het VLIZ heeft bereikt. Dit omvat o.a. een analyse van de klantentevredenheid en een bevraging van de doelgroepen van het VLIZ over de bekendheid en impact (van de activiteiten) van het VLIZ. Dit laatste heeft in het bijzonder betrekking op de acties die het VLIZ opzet in het kader van het actieplan Wetenschapscommunicatie. Daarnaast worden ook de wijze waarop het VLIZ de samenwerkingsverbanden die het met binnen- en buitenlandse instellingen werden afgesloten, concreet heeft ingevuld geanalyseerd.

- Sterkte/zwakte-analyse van het VLIZ (en haar structuren) en dit rekening houdend met zowel de Vlaamse als de internationale context (EU, globaal, enz).
- Analyse van de performantie-indicatoren en de behaalde resultaten in dit verband.
- Analyse van het ontwerp van beleidsplan van het VLIZ voor de periode 2010-2014.
- Conclusies en aanbevelingen betreffende een verbeterde werking en inschakeling in het ruime beleidskader (zowel in Vlaanderen als daarbuiten) en dit rekening houdend met de uitdagingen en bedreigingen waarmee het VLIZ in de toekomst zal worden geconfronteerd.

Belangrijkste evaluatievragen

Volgende evaluatievragen worden naar voor geschoven:

- Heeft het VLIZ haar doelstellingen zoals neergeschreven in de beheersovereenkomst gehaald en was dit op een aanvaardbare manier? Blijkt dit bijvoorbeeld uit de verwachte (jaarlijkse) stijging in de performantie-indicatoren en uit de verwachte jaarlijkse gemiddeld aan te trekken financiering uit externe bronnen?
- In welke mate werden de doelstellingen (in de beheersovereenkomst) adequaat vertaald in het beleidsplan voor de periode waarop de beheersovereenkomst betrekking heeft? In welke mate werd het beleidsplan verder ook concreet vertaald in de jaarlijkse werkplannen? In welke mate werden de in de jaarlijkse werkplannen voorziene acties effectief gerealiseerd, in hoeverre vormen ze een concrete en onderbouwde vertaling van de doelstellingen en in welke mate hebben de bijgedragen tot de realisatie van deze laatste?
- Welke belangrijke doelgroepen heeft het VLIZ en welke (nieuwe) doelgroepen werden in de loop van de beheersovereenkomst bijkomend onderscheiden? In welke mate werden deze doelgroepen benaderd en zijn de benaderingswijzen voldoende effectief en efficiënt?
- De doelstellingen/taken/opdrachten van het VLIZ werden in de periode waarop de beheersovereenkomst betrekking heeft uitgebreid (en geconcretiseerd a.d.h.v. drie addenda aan de beheersovereenkomst), telkens met eigen beleids- en (jaarlijkse) werkplannen. In welke mate hebben deze uitbreidingen een invloed gehad op de (uitvoering van de) initieel voorziene opdrachten? Is het VLIZ er in geslaagd om deze bijkomende doelstellingen/taken/opdrachten adequaat in te vullen en dit in overeenstemming met de verwachtingen (verwoord in de beheersovereenkomst)?
- Welke plaats neemt het VLIZ in binnen het beleidsdomein, welke is haar rol binnen het beleidsdomein en welke meerwaarde heeft ze voor het beleidsdomein? In welke mate overlappen de activiteiten van het VLIZ met die van andere actoren? Zijn er kansen of opportuniteiten tot samenwerking (geweest) en zo ja, worden die optimaal benut?
- In welke mate houdt het VLIZ rekening met andere actoren/acties/projecten in het veld (zowel in Vlaanderen als daarbuiten)? Wordt er gestreefd naar samenwerking, synergie, afstemming, ... en gebeurt dit proactief of eerder afwachtend?
- Levert het VLIZ ook een bijdrage tot het onderdeel Economie van het beleidsdomein (bijvoorbeeld op het vlak van de bevordering van ondernemingszin)? Heeft en/of kan het VLIZ daar al dan niet een rol vervullen?
- Wat is het effect en de impact van de activiteiten van het VLIZ voor het beleidsdomein en t.a.v. de doelgroepen? In welke mate zijn zowel de "klanten" als de doelgroepen bekend met als tevreden over de dienstverlening/activiteiten van het VLIZ? In welke mate is het VLIZ bekend bij de doelgroepen en in welke mate wordt het VLIZ bij deze groepen gewaardeerd voor de geboden dienstverlening/activiteiten? In welke mate zijn dienstverlening/activiteiten afgestemd op de behoeften van de klanten/doelgroepen?

- Wat is de internationale rol/uitstraling/meerwaarde van het VLIZ en dit zowel met betrekking tot de opdrachten als wat betreft de instelling zelf? Welke meerwaarde genereert dit voor Vlaanderen?
- Sluiten de doelstellingen en de acties van het VLIZ nog aan bij de huidige beleidsdoelstellingen?
- Welke (internationale) samenwerkingsverbanden heeft het VLIZ inmiddels afgesloten? In welke mate zijn deze samenwerkingsverbanden ook geconcretiseerd in acties en welke dynamiek hebben betreffende samenwerkingsverbanden? In welke mate participeert het VLIZ in internationale (onderzoeks)programma's en in welke rol?
- Hoe is het VLIZ gestructureerd en georganiseerd? Is deze structuur en organisatie voldoende transparant/kostenefficiënt?
- Welke communicatiestrategie hanteert het VLIZ en dit t.a.v. de verschillende klanten/doelgroepen?
- Welke middelen heeft het VLIZ in de periode 2005-2009 verworven voor de verwezenlijking van de doelstellingen? Op welke wijze heeft het VLIZ deze middelen ingezet? Was de inzet van de middelen effectief en efficiënt?
- Wat zijn de sterke/zwakke punten van het VLIZ? Welke uitdagingen en bedreigingen dienen zich aan in de nabije toekomst, rekening houdend met het ruime beleidskader (zowel in Vlaanderen als daarbuiten)?
- Op welke wijze wordt de performantie van het VLIZ momenteel gemeten? Zijn de gekozen performantie-indicatoren eenduidig, relevant, dynamisch, up-to-date? Welke ontbreken mogelijk? Welke zijn eventueel overbodig? Geeft het geheel van de performantie-indicatoren een goed beeld van de performantie van het VLIZ? Zijn de verwachte toenames al dan niet kwantificeerbaar en zo ja, voldoende gekwantificeerd en realistisch? Zijn er voldoende kwalitatieve performantie-indicatoren en worden deze adequaat gemeten? Op welke manier kan de performantie van het VLIZ in de toekomst opgevolgd worden?
- Hoe vervult het VLIZ haar taken en opdrachten in vergelijking met andere vergelijkbare instellingen? Een benchmark wordt verwacht rekening houdend met alle aspecten (organisatie, werking, activiteiten/dienstverlening, financiering, enz).
- In welke mate werd rekening gehouden met de aanbevelingen uit de evaluatie voor de periode 1999-2003 en dit zowel in het Wetenschaps- en technologiebeleid in het algemeen als t.a.v. het VLIZ in het bijzonder? Waarom/niet? In welke mate heeft het VLIZ zelf rekening gehouden met de aanbevelingen? Welke aanbevelingen zijn nog altijd actueel? Welke aanbevelingen niet meer?
- In welke mate beantwoordt het ontwerpbeleidsplan van het VLIZ voor 2010-2014 aan de te verwachten beleidsevolutie en uitdagingen/opportunities? Vormen de strategische en operationele doelstellingen een onderbouwde vertaling van de beleidsdoelstellingen en van de opdrachten/taken van het VLIZ? Is het overeenstemmende financieel plan realistisch rekening houdend met de geformuleerde doelstellingen en rekening houdend met de te verwachten inkomsten? Zijn er meerdere scenario's (bijvoorbeeld maximum- en minimumscenario) voorzien in het ontwerpbeleidsplan rekening houdend met de beschikbare middelen?

Onderdelen evaluatie

De evaluatie van het VLIZ zal bestaan uit:

- Een zelfevaluatie door het VLIZ en dit op basis van een aangereikte vragenlijst. Deze vragenlijst moet o.a. resulteren in een globaal syntheseverslag (inhoudelijk en financieel) op basis van enerzijds voorziene activiteiten (planning) en gerealiseerde activiteiten (uitvoering), waarbij ook de redenen voor eventuele wijzigingen t.o.v. planning worden beargumenteerd, en m.i.v. van alle kwantitatieve en kwalitatieve gegevens al dan niet uit bevragingen, evaluaties, ...
- Onderzoek ex-post bestaande uit:

- o Deskstudie van alle beschikbare documenten (incl. zelfevaluatie door het VLIZ)
- o Discussie met en bevraging van stakeholders
- o Bevraging doelgroepen, (potentiële) klanten (klantentevredenheidsonderzoek en analyse impact en effect van activiteiten)
- o Plaatsbezoek en discussie met vertegenwoordigers VLIZ
- o SWOT-analyse
- o Benchmark vergelijkbare initiatieven
- o Peer review (in situ)
- o Reflectie t.a.v. eerdere evaluatie (periode 1999-2003)
- Onderzoek ex-ante: Analyse ontwerpbeleidsplan VLIZ in functie van de (evoluerende) beleidscontext
- Formuleren conclusies en aanbevelingen in rapport.

Methodologie

Voor de evaluatie zal een beroep worden gedaan op een externe consultant. Behalve de zelfevaluatie dient de consultant alle hoger vermelde onderdelen van de evaluatie op zich te nemen.

Voor de peer review zal een panel van internationale experts worden ingeschakeld.

De peer review heeft tot doel om op basis van o.m. de zelfevaluatie van het VLIZ en het tussentijds rapport van de consultant een evaluatie van het VLIZ uit te voeren die rekening houdt met het specifieke werkdomein van het VLIZ. Met dit specifieke werkdomein worden het zeewetenschappelijk onderzoek en de mariene wetenschappen bedoeld in het kader waarvan het VLIZ welbepaalde (ondersteunende) opdrachten moet vervullen. De peer review zal rekening houden met zowel inhoudelijke en beleidsmatige aspecten als met organisatorische en managementaspecten.

De bevraging(en) van de doelgroepen en potentiële klanten heeft (hebben) twee doelstellingen:

- Enerzijds dient gepeild te worden naar de bekendheid van het VLIZ bij (potentiële) klanten en doelgroepen, naar de algemene tevredenheid van deze beide groepen wat betreft de dienstverlening van het VLIZ en de meerwaarde die betrokkenen aan het VLIZ verbinden. In het bijzonder zal een bevraging van de leden van het VLIZ worden opgezet om te peilen naar hun tevredenheid en de meerwaarde die zij aan het VLIZ verbinden.
- Anderzijds is het de bedoeling om te peilen naar de specifieke impact en het effect van de activiteiten die het VLIZ opzet t.a.v. de doelgroepen en dit in het bijzonder wat betreft de activiteiten en de doelgroepen op het vlak van de popularisering van wetenschap, techniek en technologische innovatie.

De bevraging(en) dient (dienen) als ondersteunend voor de evaluatie te worden beschouwd en moet(en) inzichten opleveren voor een verbeterde werking en positionering van het VLIZ in het ruime beleidskader.

Overlegmomenten

Een vond d.d. 22.11.2008 een overlegvergadering plaats met de directeur van het VLIZ. Op deze vergadering werd het plan van aanpak betreffende de evaluatie toegelicht.

Na oplevering van het ontwerpeindrapport, werd deze aan de directeur van het VLIZ overgemaakt en dit met het oog op het verbeteren van materiële fouten. Op basis van (o.a.) de gemelde fouten werden de eindrapporten gefinaliseerd.

Wijze van uitvoering

- De evaluatie door de consultant vond plaats in de periode mei-oktober 2009.
- Het achtergrondrapport voor het panel werd d.d. 19.06.2009 gevalideerd door de stuurgroep.

- De site-visit door het panel van internationale experts vond plaats op 29 en 30 juni en 1 juli 2009.
- Het ontwerprapport werden d.d. 12.10.2009 gevalideerd door de stuurgroep (mits rekening werd gehouden met de opmerkingen die de stuurgroep heeft gemaakt).
- Het ontwerprapport werd d.d. 23.10.2009 aan het VLIZ bezorgd met het oog op het verbeteren van materiële fouten.
- Op basis van o.m. de materiële fouten gemeld door het VLIZ werd het eindrapport gefinaliseerd eind november.
- Het eindrapport werd d.d. 24.11.2009 door de consultant opgeleverd.
- De Engelstalige managementsamenvatting werd op 8 januari 2010 opgeleverd.

Externe expertise ingeschakeld? Ja

Resultaten evaluatie

- Globaal eindrapport met bijlagen.
- Engelstalige en Nederlandstalige managementsamenvatting.
- Resultaten bevragingen "klanten" en doelgroepen.